

Leder

Med et foreliggende dobbeltnummer sluttes endnu en abonnementsrække (nemlig nr. 17 - 20). Og for en gangs skyld sker det faktisk indenfor et år, således at vores ofte fremhævede intention om at kunne føre en løbende debat og at kunne forfølge og videreudvikle bestemte, påtrængende problemer i analysen og kritikken af kapitalismen får bedre betingelser.

Vi knytter således i dette nummer også an til det centrale problem i de sidste numre, nemlig analysen af den danske krise og diskussionen af dens konsekvenser for arbejderklassen i form af massearbejdsløshed, faldende realløn, stigende arbejdsintensitet osv., kort sagt i form af skærpede udbytningsforhold og forringede reproduktionsbetingelser.

Men hvor analyserne i nr. 17 og 18 væsentligst har handlet om udviklingen i de statslige politikker, herunder deres særlige form under krisen, respektive krisegennemslaget i den samlede danske kapital, så er behandlingen af den danske krise i dette nummer koncentreret tematisk omkring krisegennemslaget og kriseløsningsstrategierne i en enkelt branche. Når vi tager en enkelt branche, værftsbranchen, op, så er det ikke fordi vi mener, at denne i særlig grad er ramt af krisen, men fordi analysen af en enkelt branche kan tjene til *eksemplarisk* at vise, hvorledes krisen slår igennem, og hvorledes de dermed ændrede akkumulationsbetingelser tvangsmæssigt fremkalder bestemte kriseundvigelseformer, der alle betyder en forøgelse af udbytningen af arbejderklassen. Men samtidig er det - som det vises i artiklerne - vigtigt at fastholde totalkapitalperspektivet for at undgå diverse »driftsøkonomiske« og reformistiske forestillinger om mulige kriseløsninger. Og ydermere er det for analysen af arbejderklassens situation under krisen afgørende vigtigt at holde fast i dette totalperspektiv for at kunne forstå de differentieringer og dermed splittelsesmekanismer, som de konkrete kriseløsningsmetoder fremkalder i arbejderklassen og i dens kamp for at undgå at få kastet *kapitalens krisebyrder* over på dens egne skuldre.

De tre første artikler behandler således værftskrisen og værftsarbejdernes vilkår under krisen. I *Skibsværftskrise og Massefyringer* behandles udviklingen på alle de store jernskibsværfter herhjemme. Artiklen giver en introducerende beskrivelse af skibsproduktionen, dens teknologi og specifikke kapitalistiske udviklingstræk. Hovedformålet er at vise, at værftskrisen ikke er et spørgsmål om tomme ordrebøger, overkapacitet, for høje lønninger, o.s.v.; værfterne befinder sig i krise som al anden kapital. For at sikre deres minimumsprofitter investerer værfterne under krisen, udvikler arbejdets produktivkraft, og frisætter arbejdskraft i stor stil. Sådan er kapitalismen; for samtidig med at en af krisens funktioner og dermed en en afgørende vej ud af krisen for kapitalen går over værdiforringelse, braklægning og udrensning af de mindre produktive kapitaler,

så er den anden side heraf, at krisen fremtvinger en udvikling af produktionen på et højere produktivkraftmæssigt niveau.

Lønssystemer i krisen tager udgangspunkt i de nye lønssystemer i værftsin- dustrien, især den såkaldte Nakskov-løsning og et tilsvarende lønssystem på Lindø Værft. Disse lønssystemer er typiske *krisesystemer*; de voksende lokale reservearméer udnyttes af værftskapitalerne til at gennemtvinge dårligere løn- systemer, som øger intensiveringen og forringer reallønnen. I artiklen analyse- res de nærmere sammenhænge mellem den industrielle reservearme, de lokal reservearméer og udviklingen i arbejderklassens løn og arbejdsvilkår; herunder behandles udviklingen i akkordlønssystemerne, deres kapitalistisk virkning, og virkning for arbejderklassen. Dermed formulerer artiklen - selvom den ikke direkte behandler dette problem - samtidig det materielle grundlag, som fagfor- eningspolitikken må forstås og diskuteres ud fra.

I den tredje artikel *Udviklingen på Helsingør Værft* behandles udviklingen på en enkelt fabrik. Artiklen viser, hvordan profitproduktionsmetoderne æn- dres sammen med udviklingen i den industrielle cyklus og med den stigende organiske sammensætning. Formålet er imidlertid ikke at vise, hvordan det går Helsingør Værft-kapitalen, men hvordan arbejds- og lønvilkårene ændres på Helsingør Værft som følge af denne udvikling. Krisens virkninger har været, at Helsingør Værft ikke har haft så høje profitter indenfor de sidste 15 år; men den har også betydet fyringer på værftet og forringet realløn.¹⁾

Det andet tema, der tages op i dette nummer med artiklen *Kapitalismens alder og vitalitet* knytter også an til en løbende diskussion spredt gennem de sidste mange numre, nemlig udviklingen og forståelsen af den marxiske teori.²⁾ Artiklens ærinde er propaganda for en marxisme, der afkræver sig selv en bred og konsekvent historisk specificering af de dialektiske begreber. Da ethvert dialektisk begreb er en tankemæssig rekonstruktion af den virkelige histori- ske proces, må marxister - ifølge forfatterens standpunkt - specificere Marx' begreber ud fra de »økonomiske formers« tilblivelse og reproduktion igennem *subsumtion*. Artiklen er derfor en skitsering af de vigtigste økonomiske formers *subsumtionshistorier*. Subsumtionsbegrebet udvikles således som marxismens centrale artikulation af forholdet mellem historie og logik og i denne sammen-

1) Som sagt har analysen af værftsbranchen eksemplarisk værdi; og dette gælder også i forbindelse med behandlingen af det empiriske materiale. Der er ingen tvivl om, at værfternes udvikling ikke er noget specielt for den danske kapitalismes udvikling under krisen; men det er straks noget nemmere at efterspore udviklingen på værfterne, fordi de alle er store fabrikker, og fordi de er så dominerende arbejdspladser i de byer, som de ligger i. Det gør det nemmere at tilvejebringe det nødvendige materiale om udviklingen. Det har imidlertid ikke været muligt at redegøre nærmere for det statistiske materiale, m.v., som anvendes i artiklerne. Men interesserede kan ved henvendelse til redaktionen få tilsendt en statistisk materialeoversigt med angivelse af de anvendte bereg- ningsmetoder, m.v.

2) Senest med Jens Henning Rasmussens artikel i *Kurasje* 17, *Hvad skal vi med kapitallogikken?*

hæng kritiseres den traditionelle kapitallogiks subsumtionsbegreb. I den videre fremstilling vises denne subsumtionshistorie i en gennemgang af *pengene* (og i denne sammenhæng diskuteres opståelsen af den første statsform og det metodiske grundlag for den borgerlige stats subsumtionshistorie) *kapitalen*, hvor *branchen* udvikles som begrebet om kapitalismens mindste virkelighed, *penge og guld* og endelig *nation og verdensmarked*, hvor kapitalismens modsætning mellem de »feudale« nationer og de overnationale brancher diskuteres.

Artiklen foregiver ikke nogen endegyldig løsning på de rejste problemer, men ønsker netop at indbyde og provokere til diskussion.